

У Законі про ДБР існує прогалина щодо механізму погодження рішень директора ДБР його заступниками. Процедура погодження рішень директора із заступниками визначена у Регламенті реалізації повноважень директором Державного бюро розслідувань (Регламент реалізації повноважень директором Державного бюро розслідувань від 2 березня 2018 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/zdiysnennya-povnovazhen.docx>). Виникає сумнів щодо відповідності положень Регламенту нормам закону про ДБР. Цей недолік необхідно усунути, тому що на практиці інструмент погодження заступниками рішень директора, як гарантія незалежності ДБР, — не працюватиме.

Можна підсумувати, що створення Державного бюро розслідувань має велике правове та соціальне значення для суспільства. Утворення даного органу говорить про те, що підсвідомо держава прагне перемогти злочинність посадових осіб вищих органів державної влади та правоохоронних органів України.

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук *Деменчук Марина Олександрівна*.

Росєєва А. М.

студентка 1-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАННЯ

Державне бюро розслідувань — це є центральний виконавчий орган влади, що здійснює правоохоронну діяльність та має головну мету щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції (Про Державне бюро розслідування: Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794—19>).

Але слід зазначити, що перед створенням ДБР також був розроблений проект щодо створення Національного бюро розслідування, тобто НБР. Перша спроба розроблення цього законопроекту покладається на 1997 рік, тоді вперше за це заговорив Григорій Омельченко, котрий неодноразово подавав тодішньому президенту Л. Кучмі свої пропозиції щодо створення цього органу. Також варто додати,

що назва майбутнього проектного відомства дуже перегукувалась із назвою ФБР США, хоча вплив на ідею створення НБР був непрямолінійним, але не без тиску американців, які на той момент скаржилися через надмірну корумпованість в нашій країні, в цьому вони вбачали ризик вкладати певні інвестиції в різні проекти та бізнес, що були в Україні. Враховуючи всі проблеми, напередодні президентського візиту до США, 24 квітня 1997 року Л. Кучмою було підписано указ про створення НБР. Також основними завданнями новоствореної структури було проведення досудового розслідування, інформаційно-аналітична робота, а також оперативно-розшукова діяльність в особливо складних кримінальних справах. Відомство планувалося створювати не на порожньому місці, а на базі злиття вже чинних підрозділів ГУБОЗ МВС і головного управління по боротьбі з корупцією СБУ. Вони мали скласти кістяк НБР. Взагалі передбачалось, що бюро почне працювати через короткий проміжок часу одразу, коли Верховна Рада прийме закон про Національне бюро розслідування і обов'язково внесе зміни до Кримінально-процесуального кодексу України, а також до закону про оперативно-розшукову діяльність. Олег Литвак, якого було призначено директором НБР, розраховував на півтори тисячі «багнетів». Третина з них була в центральному апараті, а решта — у семи регіональних управліннях. Що стосується слідчого управління там повинні були працювати 147 осіб це включаючи начальників, слідчих і секретарів-друкарів. Оскільки більшість депутатів схвалили цю ідею, то великих перешкод з боку парламенту не очікувалось. Однак, побачивши, що новостворена організація функціонує не в тому вигляді, а також найважливіше те, що вона очолюється не тими людьми, Григорій Омельченко і його прихильники (колеги) бюро перетворилися на його противників. 45 народних депутатів звернулися до конституційного суду з поданням на те, що НБР суперечить Основному Закону. Через це звернення 6 липня 1998 року, суд справді визнав неконституційні положення, що стосуються принципів підпорядкованості НБР, а також його позицій вирішення кадрових питань та організаційної структури. Голова держави скоригував свій указ стосовно НБР, і формально він є чинним до сьогодні. Проте новообраному директору бюро Василеві Дурдинцю все одно не вдалося покерувати ним: парламент не бажав приймати закон і виділяти 15 млн грн на його утримання і таким чином в 1998 році бюро залишилося існувати лише на папері. Друга спроба ввести законопроект щодо створення НРБ припала на 15 березня 2005 року, коли за розпорядженням Віктора Ющенка була створена робоча група з підготовки концепції створення Національного бюро розслідувань, яка повинна була протягом 15 днів розробити законопроект про нього. Група фахівців, яка працювала над

створенням цього проекту впоралась зі своїм завданням, але законопроект на розгляд парламенту так і не надійшов. Проте ідею створення НБР не поховано — востаннє її озвучив президент України на першому засіданні новообраної Верховної Ради. Однак, на жаль, втілювати задум у життя не словом, а ділом політики не були готові. Таким чином можна побачити, що законопроект про створення НБР було закрито (Котнюк Ю. Національне бюро розслідувань: другого «мертвонародження» не відбулося [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dt.ua/LAW/natsionalne_byuro_rozsliduvan_drugogo_mertvonarodzhennya_ne_vidbulosya.html).

Хоча ідею про створення бюро розслідування не залишали в стороні. Отже, хочу повернутися до Державного бюро розслідування — це є правоохоронний орган України, який був передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України у термін до 20 листопада 2017 року. Також хочу додати, що Бюро почало працювати 27 листопада 2018 року. Ідеологія його діяльності полягає в тому, що воно розслідує кримінальні справи, в яких суб'єктом є правоохоронці, судді та найвищі службовці (від міністрів до начальників головних управлінь). Також актуальним аспектом є те, що бюро з часом остаточно перейме на себе функцію досудового (попереднього) розслідування, що покладались на прокуратуру. Хочу додати, що остання займається розслідуванням починаючи з 1996 року на тимчасовій основі — відповідно до п. 9 Перехідних положень Конституції України.

В 1996 році, коли була прийнята Конституція України, народні депутати зазначили у Перехідних положеннях, що прокуратура продовжує мати повноваження та виконувати функцію досудового розслідування до початку роботи органу, тобто ДБР з цими повноваженнями. Проте можна спостерігати, що закон про створення Державного бюро розслідувань Верховна Рада ухвалила лише через 19 років — 12 листопада 2015. Хочу зазначити, що 14 січня 2016 року Президент України підписав закон, а 29 лютого Постановою Кабінету Міністрів №127 було створено Державне бюро розслідувань. 10 травня було оголошено конкурс на посади директора та заступників директора бюро, який тривав ще півтора року. Але призначення переможців на посаду відбулося 16 листопада 2017. 22 листопада 2017 року Голова держави підписав Указ № 386/2017 про призначення Романа Труби директором ДБР. Вже пізніше 27 листопада 2017 року — Наказами № 2о/с та № 3о/с На посаду першого заступника Директора, Роман Труба призначив Ольгу Варченко, а на посаду заступника директора — Олександра Буряка (2. Державне бюро розслідування. Про Бюро/Історія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dbr.gov.ua/istoriya>).

З цього часу розпочався робота та діяльність ДБР, керівництво якого поставило далекоглядну, амбітну мету — розпочати, якнайшвидше побудувати Бюро та роботу менше, ніж за рік — без підтримки різних політичних партій та інститутів, але з підтримкою громадянського суспільства, а також міжнародних партнерів. Далі хочу сказати, що 27 листопада 2018 року Державне бюро розслідувань почало діяти та головною метою є здійснення правоохоронної діяльності для запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. Основна ціль реформи правоохоронної системи полягає якраз в тому, щоб забрати в органів прокуратури функції досудового розслідування. Україна наслідувала ще тодішню, «радянську» модель правоохоронної системи, а саме коли органами прокуратури проводилось досудове розслідування, а також обов'язково здійснювали нагляд за цим розслідуванням. Це ставило під сумнів об'єктивність процесуального керівництва. В 1995 році, коли Україна вступила до Ради Європи вона взяла на себе зобов'язання реформувати повноваження та функції прокуратури. У Конституції України 1996 року було підтверджено це зобов'язання, але виконано його більше ніж через 19 років (Суховерська З. Про створення і перспективи діяльності Державного бюро розслідувань: очільник ДБР Роман Труба [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/pro-stvorennya-i-perspektyvy-diyalnosti-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan-ochilnyk-dbr-roman-truba/>).

Отже можна підбити такі підсумки та сказати, що зі створенням ДБР вся мозаїчна картина правоохоронної системи України повністю склалася: ДБР розслідує злочини найвищого ешелону влади, правоохоронців, суддів, військові злочини. НАБУ — низку корупційних злочинів високопосадовців. Національна поліція — злочини, які були скоєні іншими громадянами, СБУ — злочини проти основ національної безпеки, Державна фіскальна служба — щодо злочинів у сфері господарської діяльності. Органи прокуратури здійснюють нагляд над досудовим розслідуванням.

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» *Курганський Олександр Валерійович*.